

Fundusze unijne

Synagoga będzie wabić turystów

•• Najważniejszym przystankiem Szlaku Chasydzkiego będzie zamojska synagoga, która jest odnawiana za unijne pieniądze. Zostanie otwarta w kwietniu. ● Więcej – **S. 5**

Wabik na turystów

Odrestaurowana synagoga w Zamościu – główny punkt Szlaku Chasydzkiego – ma być magnesem przyciągającym turystów na Lubelszczyznę

PIOTR KOZŁOWSKI

Renesansową synagogę na zamojskim Starym Mieście wybudowano na początku XVII wieku, prawdopodobnie w latach 1610-1618. Później do głównego gmachu dobudowano aneksy dla kobiet, tzw. babińce. Sklepienia budowli zdobią sztukaterie. W XVIII wieku synagogę przebudowano.

Po wybuchu II wojny światowej Niemcy zrabowali i zdewastowali jej wnętrze. Południowy babiniec został rozebrany, północny uległ poważnym uszkodzeniom. W 1941 r. Niemcy umieścili w synagodze stajnię, a później warsztaty stolarskie. Po wojnie synagoga została odremontowana, a od 1959 do 2005 r. mieściła się tu biblioteka. W 2005 r. budynek został przekazany Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego. Był w opłakanym stanie. Dlatego postanowiono go wyremontować i znaleźć nową funkcję.

Grzyb na ścianach i odpadający tynk

Fundacja od razu przystąpiła do sporządzenia dokumentacji. Najpierw trzeba było zrobić projekt remontu budynku, opracować całą koncepcję rewitalizacji. To kosztowało ok. 150 tys. zł. W kwietniu 2007 r. złożono wniosek o dofinansowanie inwestycji z funduszu Europejskiego Obszaru Gospodarczego (to środki również powiązane z unijnymi). Ponad rok później zapadła pozytywna decyzja. W 2009 r. rozpoczęły się prace przy remoncie. - Żwłoka wynikała z tego, że trzeba było podpisać umowy, złożyć odpowiednie dokumenty, wybrać wykonawcę. To wszystko zajmuje dużo czasu. Wartość całości projektu wyniosła 1,7 mln euro, a dofinansowanie, które uzyskaliśmy, 1,475 mln euro - wyjaśnia Weronika Litwin z Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego.

Kiedy były już pieniądze, można było przystąpić do prac. - Były one bardzo skomplikowane, głównie z powodu tego, że budynek był bardzo poważnie zawilgocony. Fundamenty nie były odpowiednio zaizolowane, dlatego chłonęły wodę z podłoża, a dach był nieszczelny. Budynek był zalewany wodą opadającą, jak również nieustannie absorbował wodę z ziemi. To spowodowało, że we wnętrzu był grzyb, na ścianach wilgoć, odpadał tynk. Poza tym wewnątrz są cenne sztukaterie, które trzeba było ratować - wylicza Weronika Litwin.

IWONA BURDZANOWSKA

Po remoncie synagoga prezentuje się niezwykle okazale

Wcześniej synagoga była konserwowana w latach 50., 60. i 70. ubiegłego wieku. Teraz w czasie wymiany tynków te z drugiej połowy XX wieku usunięto, ale kiedy robotnicy natrafiali na coś, co było tynkiem XVII-wiecznym, to taki fragment poddawano konserwacji i zachowywano. W środku trzeba było zmienić tynki z XX wieku i zakonserwować to, co pochodziło w wcześniejszych wiekach, przeprowadzić konserwację sztukaterii. Na podstawie badań konserwatorskich udało się odtworzyć ich oryginalną kolorystykę.

Podczas tworzenia projektu natrafiono na kolejny kłopot. W żadnym z pomieszczeń nie można było zrobić toalet. To dość prozaiczna sprawa, ale jednak bardzo istotna. W związku z tym fundacja przygotowała projekt zakładający podpiwniczenie części synagogi. Toaleta powstała pod jednym z babińców, dzięki czemu wnętrze wygląda tak jak kiedyś i nie trzeba było w nie ingerować.

Centrum Synagoga

Od kwietnia w wyremontowanym budynku synagogi będzie działało centrum kultury. Otwarcie planowane jest na 5 kwietnia, a wydarzenie swoim patronatem objął prezydent Bronisław Komorowski. - Mamy już częściowo zaplanowany kalendarz imprez na ten rok. Jednak liczymy na to, że będzie on

uzupełniany, a w Centrum Synagoga będzie się działo dużo więcej - mówi Litwin.

Bezpośrednio po otwarciu synagogi, od 5 do 7 kwietnia odbędzie się konferencja naukowa, którą fundacja przeprowadzi we współpracy z KUL. Poświęcona zostanie historii i kulturze Żydów z Zamościa i Zamojszczyzny. Również w kwietniu rozpocznie się wystawa prac uczniów liceum plastycznego, które jest sąsiadem synagogi. Potrwa do maja. - W maju odbędzie się koncert muzyki barokowej zamojskiej orkiestry symfonicznej. Latem planujemy wystawę poświęconą architekturze w fotografii, którą chcemy zrobić we współpracy z Muzeum Zamojskim - mówi Litwin.

Muzeum multimedialne i inkubator

Na co oprócz wystaw będą mogli liczyć odwiedzający Centrum Synagoga? Będzie tam można także zapoznać się z historią Żydów Zamościa i Zamojszczyzny, dzięki prezentacjom w niewielkim multimedialnym muzeum. - To będzie kilka tzw. infokiosków, czyli stanowisk z dotykowymi ekranami, gdzie zwiedzający zobaczy prezentację dotyczącą historii Żydów nie tylko w Zamościu, ale i w całej Polsce. Z myślą o większych grupach przygotowany zostanie jeden większy ekran. Pojawią się też dodatkowe informacje dotyczące Szlaku Cha-

Ciekawym rozwiązaniem, które fundacja chce wprowadzić w Centrum Synagoga, ma być przestrzeń dla organizacji pozarządowych. Powstanie w babińcu od strony ul. Zamenhofska. - Chcemy stworzyć inkubator dla organizacji zajmujących się kulturą, które często nie mają swojego biura, swojej siedziby. Jedynym kontaktem jest telefon prezesa. To będzie przestrzeń biurowa, z której będzie mogło krzyżować kilka organizacji. Tu będą mogły organizować spotkania, zajmować się projektami czy skorzystać z urządzeń biurowych. Jesteśmy już w kontakcie z jedną z takich instytucji - dodaje Weronika Litwin.

Centrum Synagoga będzie otwarte od wtorku do niedzieli w godz. 10-18. Jednak jeśli wieczorem będzie koncert czy wernisaż, to godziny otwarcia zostaną przedłużone.

Szlak Chasydzki

Szlak to projekt, który fundacja realizuje od 2005 r. Jest to trasa turystyczna biegnąca śladami społeczności żydowskiej Podkarpacia i Lubelszczyzny. Zamojska synagoga będzie kluczowym punktem szlaku, jako że jest nie tylko jego najbardziej efektownym zabytkiem (obok synagogi w Łańcucie), ale także najlepiej wyposażonym. Szlak Chasydzki łączy w tej chwili 23 miejscowości. Oprócz Zamościa prowadzi m.in. przez Lublin, Biłgoraj i Kraśnik. ●

R E K L A M A

REGIONALNY FUNDUSZ ROZWOJU
NARODOWA STRATEGIA WYKONAWCZA

URZĄD WOJEWÓDZKI
LUBELSKI
FUNDUSZ ROZWOJU

